

«Terra Raetica»: Prosems pass sun definitis

In marcurdi s'han chattadas rapreschantantas e rapreschantants da las regenzas dal chantun Grischun, dal Tirol, dal Tirol dal Süd e da la Lombardia a Scuol per discuter ils prosems pass regard colliaziuns da tren sur ils cunfins. Fin la fin dal 2023 vessan da gnir miss tuot ils projects sün ün listess livel da planisaziun.

Il 17. settember 2020 vaiva gnü lö üna conferenza suprema a Graun in Italia cul böt da lantschar ils discurs davart las colliaziuns da viafier i'l Triangul retic. Uossa, bundant ün on e mez plü tard, s'han commembers da las regenzas dals pajais invouts chattats la prüma jada darcheu daspö la «declariaziun da Graun». A Scuol esa gnü decida da dar in incumbenza examinaziuns idrologicas ed idrogeologicas lung trasess potenzials. Pel chantun Grischun sun las duos colliaziuns eventualas Landeck-Scuol e Scuol-Mals d'interess.

Proget da generaziuns

Il Triangul retic, culs pajais Svizra, Austria ed Italia, ha ün grond potenzial per d'vantar accessibel cun la viafier. I'l center da las discussiun stan üna colliaziun da tren tanter Landeck e Scuol da 65 km, üna colliaziun da Scuol a Mals da 27 km, üna colliaziun da Tiran a Mals da 71 km ed üna colliaziun da Landeck sur Fond e Danuder a Mals da 79 km lunghezza. Uschè pudessan resultar connexiuns attractivas i'l cöur da las Alps. Implü es pudessa eir attachar la nouva crusch da viafier vi da la rait transeuropeica da la viafier. Uschè gnisan collatis ils corridors da viafier principals in Europa, nempe il «corridor dal Rain-Alps», il «corridor scandinavic-Mar Mediterran» e'l «corridor dal Mar Mediterran». Scha tuot va bain, pudessan las lavours i'l chantun Grischun gnir cumanzadas i'ls ons 2040.

Il prüms pass sun fats

A Scuol sun uossa gnüts preschantants ils resultats d'üna gruppa da lavur tecnica,

Da schneistra: Il suppleant Daniel Alfreider e Landeshauptmann Arno Kompatscher (Tirol dal Süd), la suppleanta Ingrid Felipe e Landeshauptmann Günther Platter (Tirol), l'assessore Massimo Sertori (Lombardia) ed ils cusgliers guvernativs Mario Cavigelli e Jon Domenic Parolini

fotografia: Andrea Furger

chi d'eira gnüda fundada suot il presidi dal Tirol dal Süd in connex culla declariaziun da Graun. Quella ha analisà las ideas da planisaziun existentas i'l Triangul retic. Implü hana defini ün cumpendi cun böts clers. A basa da quel desan gnir trattas ulteriuras decisiuns politicas. La gruppa da lavur vaiva miss ün focus special stülla dimensiun e colliaziun illa rait europeica dals projects.

Ulteriurs stüdis

Sün basa dal cumpendi da la gruppa da lavur tecnica vegnan uossa i'ls prosems pass. Grond plaschiar n'haja eir gnü da badair, cha'ls rapreschantants da las regenzas da quistas quatter regiuns han jan buna vögla da realisar üna contribuziun per amegldrar la mobilità illa Terra Raetica. Da badair quista vögla ed intenziun, es da grond'importanza per ün proget da generaziuns. Il consens sur cunfin porta früts be voluntariameng e cun aigna persvasiun da minchiun.

cun spranza ed ün bun sentiment d'instradar ils stüdis technics plü detagliats per pudair decider lura ils prosems pass. Grond plaschiar n'haja eir gnü da badair, cha'ls rapreschantants da las regenzas da quistas quatter regiuns han jan buna vögla da realisar üna contribuziun per amegldrar la mobilità illa Terra Raetica. Da badair quista vögla ed intenziun, es da grond'importanza per ün proget da generaziuns. Il consens sur cunfin porta früts be voluntariameng e cun aigna persvasiun da minchiun.

Ils rapreschantants da las regenzas han decida d'incumbenar examinaziuns geologicas ed idrogeologicas resguardand eir ils stüdis da realisabilità dals projects. Che as spetta El da quistas retscherschas?

Las examinaziuns dessan pussibilitar da güdichar, scha las colliaziuns da trens previsa sun tecnicamaing insomma realisablas ed ingio chi'd es da far quint cun difficultats. Per exaimpel difficultats technicas chi impedischan la realisaziun o chi incharissan il proget massivamaing. A man da quistas examinaziuns esa lura eir pussibel da valütar la persistenza dal proget e l'effet economic da las colliaziuns da tren. Quists duos aspects saran decisivs: üna colliaziun da

fan part dals prosems pass. Ün ulteriur pass es eir da metter tuot ils stüdis davart ils trassess eventuals sün ün listess livel. Uschè existan hozind per exaimpel be skizzas dal traget sül Pass dal Reschen. Ils projects da vart dal chantun Grischun sun in congual cun quel elavurats plü in detagl.

Tuot ils eventuals tragets vegnan in quist pass examinats egualmaing. Pel chantun Grischun sun las duos variantas Scuol-Landeck e Scuol-Mals d'interess. Cha quellas duos variantas vegnan perseguitadas, salüda il Chantun in üna comunicaziun a las medias.

Chantun Grischun suriglia presidi

Arno Kompatscher, Landeshauptmann da la provinza da Bulsau, ha uossa dat gio il presidi da la gruppa da lavur tecnica a cusglier guvernativ Mario Cavigelli per incumbenza dal chantun Grischun. Per Not Carl, commem-

ber da la gruppa da lavur per üna colliaziun tanter l'Engiadina Bassa e'l Vnuost e fundatur d'üna gruppa da facebook per la colliaziun Scuol-Mals cun passa 3000 commembers, es quai ün bun svilup. «Il pü important per mai es cha'l chantun Grischun maina quista gruppa da lavur. Eu sa cha Mario Cavigelli dà gas, quai dovraiva», disch Not Carl.

Pro la realisaziun as fida il Chantun dal sustegn finanziar da la Confederaziun, chi'd es responsabla in Svizra per la construcziun e'l mantegniment da l'infrastructura da la viafier. Ma bier dependa eir da l'Uniuon europeica, da lur contribuziun finanziaria e da lur variantas preferida. Fin la fin da l'on 2023 varà la gruppa da lavur fini las perscrutaziuns geologicas ed idrogeologicas. Lura esa previs chi gnia preschantà ün rapport cumünaveil.

Martin Camichel/fmr

Commentar

Temma da's perder

NICOLA BASS

Las responsablas ed ils responsabls da las regenzas dal Tirol, dal Tirol dal Süd, da la Lombardia e dal Grischun han decida d'incumbenar examinaziuns geologicas ed idrogeologicas resguardand eir ils stüdis da realisabilità a regardar ils projects da colliaziuns da tren illas regiuns cunfinantas da la Terra Raetica. Quai es bainchi ün bun svilup ed ün ulteriur pass in direcziun da las visiuns dal trafic public in Engiadina Bassa ed illas regiuns dals trais cunfins. Però che dschessan ils pioniers e visiunaris da plü bod da tants stüdis e da tants perscrutaziuns. Cun persvasiun nu füssan gnidas realisablas bieras visiuns, chi dal rest sun hoz grondas attracziuns turisticas unicas, in vista a tuot quistas examinaziuns chi d'üran biers ons. Plü bod gniva simplamaing fat, adonta da tuot las consequenzas. Hoz voulda per tuot ün'analisi ed ün stüdi a regardar il stüdi dal stüdi. Inclegiantaiva es perquai eir la temma cha bieras visiuns as perdan sün ün mantun e bieras bunas ideas as sablu-neschjan, impustüt scha plüs pajais e biers partenarists sun invouts. In quist cas nu dascha quai capitar.

Mincha stüdi in elavuraziun e tuot las examinaziuns e retscherschas douvan bainchi seis temp e retardan evidantamaing ils projects. La temma da's perder in analisas e perscrutaziuns es gronda. Perquai esa fich important – saizna vulair far imbüttaiments a noss vaschins sur cunfin – cha las mastri-nas restan chi mans dal regent grischun responsabel, actualmaing dal cusglier guvernativ Mario Cavigelli, fin-tant ch'el es amo in uffizi fin la fin da l'on 2022. Cun l'aigna barchetta as poja garantir cha las lavours continue-schan ed in quel sen evitar cha la visiun as perda in ün chaschot. Eir la gruppa da lavur per üna colliaziun tanter l'Engiadina Bassa e'l Vnuost dess pesserar continuadamaing cha'l fö nu stütza e cha la tematica resta actuala. Be guot a guot as vegna finalmaing da perforar il crap.

nicola.bass@engadinerpost.ch

«Resenti la buna vögla per amegldrar la mobilità illa Terra Raetica»

Il cusglier guvernativ Mario Cavigelli es cuntaint cun l'andamaint dals discurs dals rapreschantants da las regenzas dal Tirol, Tirol dal Süd, Lombardia e Grischun. El vould s'ingaschar per las visiuns da colliaziun da trens sur cunfin fin l'ultim di da seis temp d'uffizi.

NICOLA BASS

Posta Ladina: Cusglier guvernativ Mario Cavigelli, es El cuntaint cun l'andamaint dals discurs e culs resultats da l'inscunter da las regenzas dal Tirol, Tirol dal Süd e Lombardia a Scuol?

Mario Cavigelli: Eu sun fich cuntaint culs resultats chi sun gnüts preschantants da la gruppa da lavur tecnica ed eir cun l'andamaint da las discussiuns politicas. Las differentas ideas da projects e las lavours preparatoricas illas quatter regiuns per novas colliaziuns da tren illa Terra Raetica sun gnüdas fattas seri-usamaing e sun sün ün livel congualabel. Implü sun quistas ideas eir gnüdas missas in ün context culla colliaziun da tren existents. Perquai vain nus decida

Il cusglier guvernativ Mario Cavigelli s'ingascha fin l'ultim di da lavur per la colliaziun da tren. fotografia: mad

tren sto nempe manar ün profit remarquabel per la populaziun e l'economia, pel turissem e la mansteranza da la regiun e naturalmaing eir avair ün nüzi ecologic per la mobilità futura. Per pudair valütar quists aspects, sun las examinaziuns approfondidas indispensablas.

El ha miss l'on passà ils politikiers da las singulas regiuns sur cunfin ün pa suot squitsch, causa cha'l Grischun es dependent d'üna decleranza concreta da finanzaziun dals pajais vaschins e da l'UE per pudair inoltrar e resguardar ils projects illa strategia federala per projects da trafic public STEP 2035. Es quista visiun amo pussibla, respectivamaing esa

gnü discurrü insomma eir a regardar la finanzaziun?

Il chantun Grischun ha fat tschertas lezchas fingià avant ün per ons e biers scleriments a regardar las colliaziuns da Scuol a Landeck e da Scuol a Mals sun fingià gnüts fats. Nus eschan fingià in posses da rapports technics ed analisas economicas. Per nus esa important cha quistas lavours preparatoricas sun gnir congualadas eir culla ulteriuras ideas da projects in tuot las regiuns. Lura as poja nempe eir valütar e congualar ils interess da las populaziuns e l'effet economic per las regiuns. Uschè as poja finalmaing argumentar eir politica-maing ils projects e las visiuns. Da discuoer perquai fingià uossa da la finanzaziun, saizna avair las examinaziuns da basa, es tenor noss'esperienza precipit. Naturalmaing eschan dependents d'üna cofinanzaziun da tuot las regiuns per l'infrastructura ed impustüt eir per garantir la gestiun dals differents stadis. Per nus vould quai dir, cha la Confederaziun varà ün pled important in quist chapitel: La Confederaziun finanziescha l'infrastructura da tren plainamaing ed üna gronda part da la gestiun. Perquai ha la Confederaziun eir l'ultim pled a regardar la realisaziun. In Austria ed in Italia esa sumgliant.

Ils resultats da las examinaziuns chi vegnan uossa incumbenzadas, dessan esser avantman fin la fin dal 2023. Seis temp d'uffizi sco cusglier guvernativ es a fin als 31 december 2022. Vould quai dir cha'l tema colliaziun da trens sur cunfin es per Mario Cavigelli gio'd maisa?

Tuot las incumbenzas d'ün regent finischan culla fin dal temp d'uffizi e la lezcha d'ün directer da departamaint es da preparar la surdatta pel successer per cha las lavours pon cuntinuar saizna interrupziun. Quai vala per tuot ils projects e per tuot las spartas: per la forza idraulica, per la construcziun ota e bassa, per la protecziun da privels da la natura e naturalmaing eir pel trafic public. In quel sen vala quai eir specialmaing per la lavur per la Terra Raetica. Eu n'ha pudü surtour il presidi e la responsabilità dal regent Arno Kompatscher per l'on 2022.

Implü eschan landervia a preparar la documainta dals duos projects grischuns, nempe la colliaziun da Scuol – Landeck e Scuol – Mals, per inoltrar a la Confederaziun a man da la problema strategia federala per projects da trafic public STEP. Quai vould dir cha nus vain amo biera lavur sün maisa ed eu stund landervia fin l'ultim di da lavur.